

Перелік посилань:

1. Бониссар Д. «Privacy International». Свобода інформації в мере. – 2006 [Електронний ресурс] / Д. Бониссар. – Режим доступу : <http://www.privacyinternational.org/foi/survey>
2. Взаємодія органів державної влади з громадянським суспільством: теорія та практика державного управління: монографія / А.О. Дегтяр, А.В. Халецький, С.В. Белаї. – Донецьк: Видавництво «Донбас», ООО «РА Ваш імідж», 2012. – 415 с., с. 57–62
3. Дніпрошенко Н. К. Комунікація: демократичні стандарти в роботі органів державної влади / Н.К. Дніпрошенко; за заг. ред. канд. наук з держ. упр. Н. К. Дніпрошенко. – К. : ТОВ «Вістка», 2008. – С. 17-136.
4. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
5. Кохан А. І. Державна комунікативна політика - механізм ефективної діяльності інституту публічної влади в Україні [Електронний ресурс] / А. І. Кохан. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/zmist.htm>
6. Милль Дж. О свободі / Дж. Милль ; пер. с англ. А. Н. Неведомского // О свободі. Антология мировой либеральной мысли (I половины XX века). – М. : Прогресс-Традиция, 2000. – С. 288-392., с. 352
7. Основи організації громадянського суспільства: навч.-метод. посіб. / О.О. Ахмедова, А.В. Халецький. – Донецьк: Видавництво «Донбас», ООО «РА Ваш імідж», 2012. – 125 с., с. 42–48;
8. Основні засади діяльності прес-служб органів державної влади та місцевого самоврядування: світовий та український досвід: наук.-метод. видання / Під наук. керівн. О.С. Поважного. – Донецьк: Донецький держ. ун-т управління, 2011. – 107 с.
9. Палагнюк Ю. В. Державне регулювання аудіовізуальних засобів масової комунікації: європейський досвід та Україна : монографія / Ю. В. Палагнюк. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 236 с., с. 78
10. Телешун С. О. Суспільні виклики та ефективна публічна влада: українські реалії / С. О. Телешун // Відкриті очі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2010/11/blog-post.html>
11. Халецький А. В. Зарубіжний досвід взаємодії органів державної влади з громадянським суспільством / А. В. Халецький // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: VII міжнар. наук.-практ. конф., Полтава, 28 листопада 2012 р. – Ч. II. – Полтава: Полтавський нац. техн. ун-т імені Юрія Кондратюка, 2012. – С. 57–60., с. 57
12. Шкляр В. І. Вектори часу / В. І. Шкляр // Україна на шляху до Європи : наук. вид. / упоряд. : В.І. Шкляр, А. В. Юричко. – К. : Етнос, 2006. – С. 226-264., с. 231
13. Brown R. The Global Information Infrastructure: Agenda for Cooperation / R. Brown, L. Irving, S. Katzen // National Technical Information Agency. Mode of access: <http://www.ntia.doc.gov/reports/giiagend.html>

Стаття надійшла: 11.11.2017 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Горюхов Д.А.

Рецензент: д.держ.упр., проф. Крюков О. І. (Національний університет цивільного захисту, м. Харків)

УДК 332.1

JEL R58

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА

Скляр Н. І., к.е.н., доцент

Серьогіна Д. О., к.е.н.

Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова

Анотація. У статті досліджено питання збільшення значущості інтелектуального капіталу як фактору економічного зростання міст України. Предметом дослідження є комплекс теоретико-методологічних проблем формування та оцінки інтелектуального потенціалу міських територій в контексті їх стійкої динаміки. Метою статті є формування концептуальної моделі інтелектуального потенціалу сталого розвитку міських територій, що дасть змогу узагальнити знання про управління інтелектуальним капіталом і трансформувати їх в управлінські установки. Методологічною основою представлено дослідження є комплекс фундаментальних методів наукового пізнання, зокрема, принципи взаємозв'язку теорії і практики, суб'єктно-об'єктного підходу. При проведенні дослідження використовувався системний підхід до аналізу розглянутих процесів і явищ.

Використовуючи підходи стратегічного планування соціально-економічного розвитку міста з метою досягнення сталого розвитку території, у статті запропоновано концепцію формування інтелектуального потенціалу міста. Концепція формування інтелектуального потенціалу міста складається з чотирьох блоків: комплексний аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів соціально-економічного розвитку міста; збалансованість ресурсів і витрат міста; прогноз зміни елементів інтелектуального потенціалу міста; контроль і коригування інтелектуального потенціалу в рамках впровадження стратегії сталого розвитку території.

Досягнення стійкості територіального розвитку вимагає вирішення завдання розробки і впровадження стимулюючих механізмів, що спонукають міста докладати зусилля з нарощування сукупної ресурсної бази, формування, зміцнення свого інтелектуального потенціалу. Інтелектуальний капітал служить індикатором, який ідентифікує реакцію економіки міста на прийняття інноваційних управлінських рішень, а його рівень показує наявні можливості до сталого територіального розвитку в майбутньому.

Перспективним для подальших досліджень видається розгляд питання комплексної оцінки наявності взаємозв'язку ступеня концентрації інтелектуального капіталу міста з його ключовими соціально-економічними параметрами.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал, інтелектуальний капітал, місто, інновації, чинники міського розвитку, сталий територіальний розвиток.

THE CONCEPT OF FORMATION OF THE CITY INTELLECTUAL POTENTIAL

Nataliia Skliaruk, PhD in Economics, Associate Professor

Daria Seriogina, PhD in Economics

Oleksii Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Summary. The article investigates the issue of increasing the significance of intellectual capital as a factor of economic growth of Ukrainian cities. The subject of the study is a complex of theoretical and methodological problems of the formation and evaluation of the intellectual potential of urban areas in the context of their sustainable dynamics. The purpose of the article is to formulate a conceptual model of the intellectual potential of sustainable development of urban areas, which will enable to generalize knowledge about the management of intellectual capital and transform it into managerial settings. The methodological basis of the presented research is the complex of fundamental methods of scientific knowledge, in particular, the principles of the relationship between theory and practice, the subject-object approach. The study uses a systematic approach to the analysis of the processes and the phenomena discussed.

Using the approaches of strategic planning of social and economic development of the city in order to achieve sustainable development of the territory, the article proposes the concept of forming the intellectual potential of the city. The concept of forming the intellectual potential of the city consists of four blocks: a comprehensive analysis of the internal and external factors of the city's socio-economic development; balance of resources and expenses of the city; forecast of changes in the intellectual potential of the city; intellectual potential control and adjustment within the framework of implementation for the sustainable development strategy of the territory.

Achieving sustainability of territorial development requires solving the problem of development and implementation of incentive mechanisms that encourage cities to make efforts to increase the total resource base to form and strengthen its intellectual potential. Intellectual capital is an indicator that identifies the reaction of the city economy to the innovative management solutions and adoption its level indicates the opportunities to sustainable territorial development in the future.

A promising for further researches is the consideration of the complex assessment of the relationship between the degree of concentration of intellectual capital of the city and its key socio-economic parameters.

Key words: intellectual potential, intellectual capital, city, innovations, factors of urban development, sustainable territorial development.

Постановка проблеми. Значне відставання міст України за показниками інноваційного розвитку спостерігається на міжнародній арені. У рейтингу інноваційних міст світу [1] Львів займає лише 371-й рядок, Київ - 372-й, Одеса - 409-й, Харків 410-й. Всього в дослідженні оцінювалося 442 міста, які аналізувались за такими пунктами, як впровадження інновацій в міське середовище, доступність сучасних технологій і якісної вищої технічної освіти громадянам, присутність на місцевому ринку високотехнологічних компаній, ступінь розвиненості інноваційної інфраструктури та ін.

Згідно з даними дослідження міст, що є найбільш комфортними для життя [2], Київ у 2016-2017 роках займає 131 місце з 140 досліджених міст світу. У підсумковій оцінці з 100 максимально можливих балів Києву присудили менше половини - 47,8, це означає, що «більшість аспектів життя сильно обмежені». При цьому якість освіти в приватних і державних навчальних закладах оцінили в сімдесят п'ять балів зі ста, що є передумовою формування інтелектуального капіталу найбільшого міста України.

XXI століття характеризується підвищенням значення знань у всіх сферах соціальної та економічної діяльності людини. Якщо у доіндустріальному суспільстві найбільш вагомими у виробництві були природні та трудові ресурси, в індустріальному - матеріальні, то вже у постіндустріальному пріоритет віддається інтелектуальним та інформаційним ресурсам. За даними Світового банку, близько 16,0% економічного зростання обумовлені розвитком фізичного капіталу, 20,0% - природним капіталом, 64,0% пов'язані з людським капіталом, що реалізуються в першу чергу у вигляді інновацій. В епоху інформаційної економіки до 40% валового національного продукту найбільш розвинені країни отримують в результаті застосування ефективної системи нововведень [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Починаючи з середини ХХ століття, інтелектуальний капітал став розглядатися економістами як фактор виробництва. Одним з перших став К. Маркс акцентуючи увагу на залежності економічного розвитку суспільства від «загального рівня науки і від прогресу техніки або від застосування цієї науки до виробництва» [4]. Термін «інтелектуальний капітал» вперше було використано у дослідженнях Т. А. Стюарта. На його думку, інтелектуальний капітал - це такий вид матеріалу, який включає в себе не тільки знання і досвід, але також інформацію та інтелектуальну власність [5]. Б. Б. Леонтьєв інтелектуальний капітал розглядав як вартість всіх наявних інтелектуальних активів у підприємства. До цих інтелектуальних активів Леонтьєв відносив: інтелектуальну власність, певні інтелектуальні навички, знання, здібності, накопичені бази знань. Леонтьєв вважав, що на сучасному етапі розвитку, інтелектуальний капітал є найважливішим з видів капіталу [6].

Регіональні дослідження інтелектуального капіталу мають досить велику географію, найбільш вагомими є ініціативи міжнародних організацій (ОЕСР, Всесвітній банк, ООН та ін.), національних урядів Німеччини, Швеції, Данії та Ізраїлю, а також світових об'єднань (наприклад, «Лісабонська стратегія» Європейського союзу). Україна також включена в цей процес, зокрема, забезпечення ефективного переходу до економіки знань, а також першорядне значення проблеми інноваційного розвитку, позначено в стратегіях соціально-економічного розвитку регіонів і великих міст України.

Серед досліджень інтелектуального капіталу як фактору стійкого розвитку територіальних утворень можна вказати лише на декілька робіт, що приділяють увагу формулюванню принципів управління ними. Так, у своїх дослідженнях Дж. М. Вієдма [7], А. Ю. Прихач [8], А. Пулік [9] дають характеристики ряду найбільш популярних моделей управління інтелектуальним капіталом і формулюють принципи підвищення віддачі від його використання, однак, при цьому орієнтовані лише на управління на організаційному рівні.

Світовий Банк інтелектуальний потенціал розглядає як міру ефективності інноваційної економіки, що виражається в її здатності до реалізації інтелектуальних можливостей людини і суспільства з метою соціально-економічного розвитку і традиційно визначає рейтинг інтелектуального розвитку країн світу та рейтинг використання наукових досягнень в реальній економіці [10].

Невирішені складові загальної проблеми. Враховуючи, що інтелектуальний капітал і відзначається в окремих роботах [11] як найбільш перспективний для досліджень ресурс регіону, однак, наявність методологічних проблем, що потребують вирішення, перш ніж практика управління інтелектуальним капіта-

лом міста чи регіону в цілому зможе стати регулярною діяльністю, вимагає накопичення емпіричних даних, на основі яких можна було б удосконалювати методологію; також важливим є і теоретичне становлення концепції управління інтелектуальним потенціалом міста.

Формулювання цілей статті. Метою статті є формування концептуальної моделі інтелектуального потенціалу сталого розвитку міських територій, що дасть змогу узагальнити знання про управління інтелектуальним капіталом і трансформувати їх в управлінські установки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процеси концентрації населення, а також інноваційного, і економічного потенціалу в містах безпосередньо впливають на формування об'єктивної реальності сучасного світу. У містах України на кінець 2017 року проживало близько 70% населення, при цьому в містах ЄС – 90% населення. Місто як об'єкт управління являє собою складну соціально-економічну систему з технічними, технологічними і матеріально-технічними проблемами.

Урбанізація впливає на всі сторони життєдіяльності міста як багатфункціональної системи. Сучасною тенденцією в світовому господарстві є складна структура всіх господарських систем, викликана процесами економічної регіоналізації та глобалізації, які впливають на підсистеми міста. Сьогодні стає необхідним виділення всередині країн регіонів, які за рівнем конкурентних переваг перевершують традиційні адміністративні регіони. До них відносять райони, що виділилися за своїм економічним значенням і позиціями у світовій конкуренції, що зосередили нові технології, форми організації.

Дослідження міста як об'єкта державного управління в контексті глобального розвитку передбачає вивчення механізму функціонування елементів і зв'язків міської системи. Розвиток будь-якого міста - це зростання конкурентоспроможності господарських суб'єктів і життєвого рівня населення, а також зростання соціально-економічного потенціалу, який сприяє цілісному розвитку міста та країни в цілому. Важливими чинниками досягнення містом необхідного рівня конкурентоспроможності є розвиток ринкової інфраструктури і підвищення ефективності використання факторів виробництва. Однак, не варто забувати, що відбувається зниження значення природних і матеріальних ресурсів на вплив на міський розвиток, при одночасному зростанні значення людського фактору, що характеризується високим освітнім рівнем, здатністю до генерування інновацій. Розвиток міста в сучасних умовах в більшій мірі залежить від здатності міста до абсорбування інновацій, можливостей ефективно трансформувати нові технології в ринковий результат. Рішення даного завдання вимагає створення міської інноваційної системи, основним ресурсом якої є інтелектуальний капітал (рисунок 1).

Інтелектуальний капітал займає першорядне місце в структурі факторіального впливу на конкурентоспроможність міста в новому світовому просторі. В умовах, що складаються, цільовими установками при розробці системи управління стають розвиток науки, освіти, доступність і наповнення інформаційного середовища, висока якість життя населення, наявність умов для розкриття можливостей кожної особистості, розвиток ключових виробничо-технічних систем нового технологічного укладу.

Формування основних векторів розвитку міста має перебувати в тісному взаємозв'язку з розвитком потреб економіки, враховуючи структуру інтелектуального капіталу. Варто враховувати особливості інтелектуального капіталу як об'єкта управління. Інтелектуальний капітал міста формується на індивідуальному рівні, в якості початкового і кінцевого об'єкта управління, отже існує необхідність врахування того, що у окремого індивіда складний комплекс потреб, мотивацій і соціальних взаємозв'язків.

Управлінський вплив на інтелектуальний капітал має бути системним. Удосконалюючи структуру освіти в місті в напрямку підвищення його конкурентоспроможності, необхідно також враховувати і інші складові людського капіталу: здоров'я, соціальну захищеність, розвиток інфраструктури та ін. Інакше в результаті неефективного розподілу трудових ресурсів по території, зростання злочинності, скорочення тривалості життя не буде віддачі від проведених заходів.

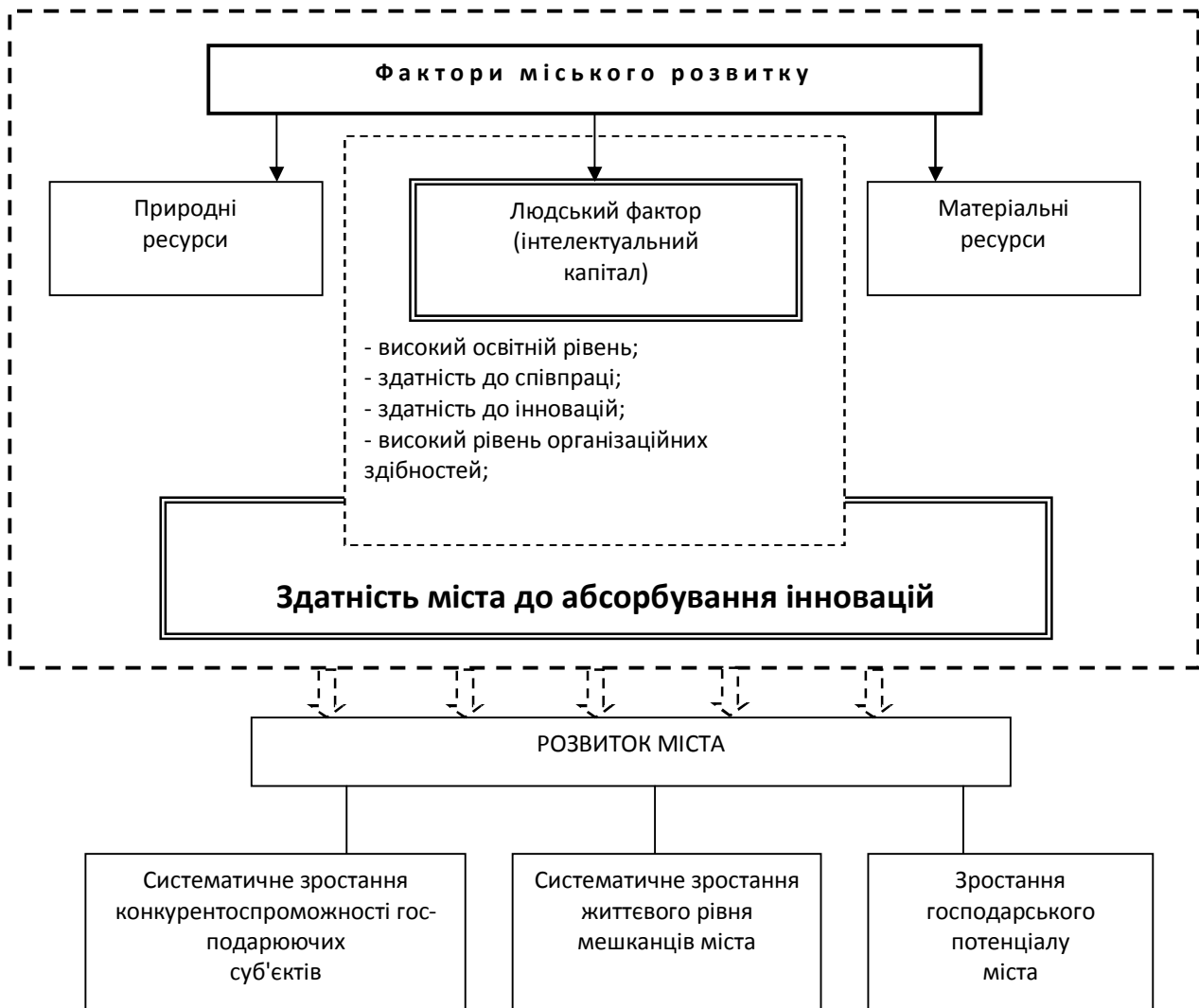

Рисунок 1 – Фактори міського розвитку

Розвиток інтелектуального капіталу стимулює інноваційну активність, покращує інвестиційну привабливість міст. При цьому інвестиції в інтелектуальний капітал можуть принести результат лише в перспективі, однак без них неможливе ефективне відтворення економіки міста на новому, більш високому рівні, що відбиває розвиток її інноваційно-індустріальної структури.

Якщо врахувати існуючі стійкі зв'язки між якістю і рівнем формуванням інтелектуального капіталу, вагомого значення набуває створення механізму ефективного зворотного зв'язку між системою освіти міста і ринком праці. Також значущим фактором розвитку інтелектуального капіталу в місті є міграційна політика: створення умов для залучення індивідів з високим рівнем освіти і збереження власних.

Управління інтелектуальним капіталом міста є комплексним процесом об'єктивного і обґрунтованого впливу на його складові з метою забезпечення зростання потенціалу міста, економічної і соціальної ефективності, сталого ро-

звитку території. Стратегічне управління інтелектуальним капіталом міста направлено на вирішення пріоритетних економічних завдань і має стати основоположним напрямком територіального розвитку. Формування інтелектуального потенціалу міста - це безперервний процес створення, розподілу і ефективного використання наукових знань і технологій, який визначає механізм прийняття управлінських рішень, спрямованих на поліпшення і стабілізацію соціально-економічного розвитку території.

«Інтелект - інтелектуальний потенціал - інтелектуальний капітал» - це теоретично логічна послідовність, і якщо за допомогою інтелекту здійснюється процес виробництва знань, то інтелектуальний потенціал відображає факт їх накопичення і концентрації [12].

Використовуючи підходи стратегічного планування соціально-економічного розвитку міста з метою досягнення сталого розвитку території, концепція формування інтелектуального потенціалу міста можна представити у вигляді замкнутого контуру (рисунк 2). Концепція формування інтелектуального потенціалу міста складається з чотирьох блоків:

- 1) комплексний аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів соціально-економічного розвитку міста;
- 2) збалансованість ресурсів і витрат міста;
- 3) прогноз зміни елементів інтелектуального потенціалу міста;
- 4) контроль і коригування інтелектуального потенціалу в рамках впровадження стратегії сталого розвитку території.

Інтелектуальний капітал служить індикатором, який ідентифікує реакцію економіки міста на прийняті інноваційних управлінських рішень, а його рівень показує наявні можливості до сталого територіального розвитку в майбутньому. Досягнення стійкості територіального розвитку вимагає вирішення завдання розробки і впровадження стимулюючих механізмів, що спонукають міста докладати зусилля з нарощування сукупної ресурсної бази, формування і, в першу чергу, зміцнення свого інтелектуального потенціалу. Ефективне використання інтелектуального потенціалу міста визначає його конкурентоспроможність в контексті глобального розвитку.

Висновок. Ключовим чинником сталого розвитку міста є його інтелектуальний потенціал. Ефективність його використання, а також створення умов для його відтворювання стає пріоритетним напрямом соціально-економічної політики країни.

Розроблення у статті концепції управління інтелектуальним капіталом міста та системи принципів управління ним, дало можливість обґрунтувати системний підхід до теоретико-методологічного аналізу інтелектуального потенціалу міста. Запропонована в роботі концепція формування інтелектуального потенціалу міста може бути застосована для аналізу і вдосконалення підходів до управління інтелектуальним потенціалом міста і конкретної практики її втілення.

Перспективними для подальшого розвитку видаються такі напрямки досліджень. По-перше, формування методики оцінки просторової концентрації інтелектуального капіталу, по-друге, розробка системи показників кількісної оцінки інтелектуального капіталу міста, і рівня концентрації в процесах підвищення стійкості розвитку міст. У зв'язку з цим доцільним видається розгляд питання комплексної оцінки наявності взаємозв'язку ступеня концентрації інтелектуального капіталу міста з його ключовими соціально-економічними параметрами. Важливим також буде і розробка критеріїв ефективності інтелектуального капіталу міста, на підставі яких буде сформовано рекомендації щодо підвищення ефективності управління соціально-економічним розвитком міст за рахунок раціоналізації просторового розподілу інтелектуального капіталу.

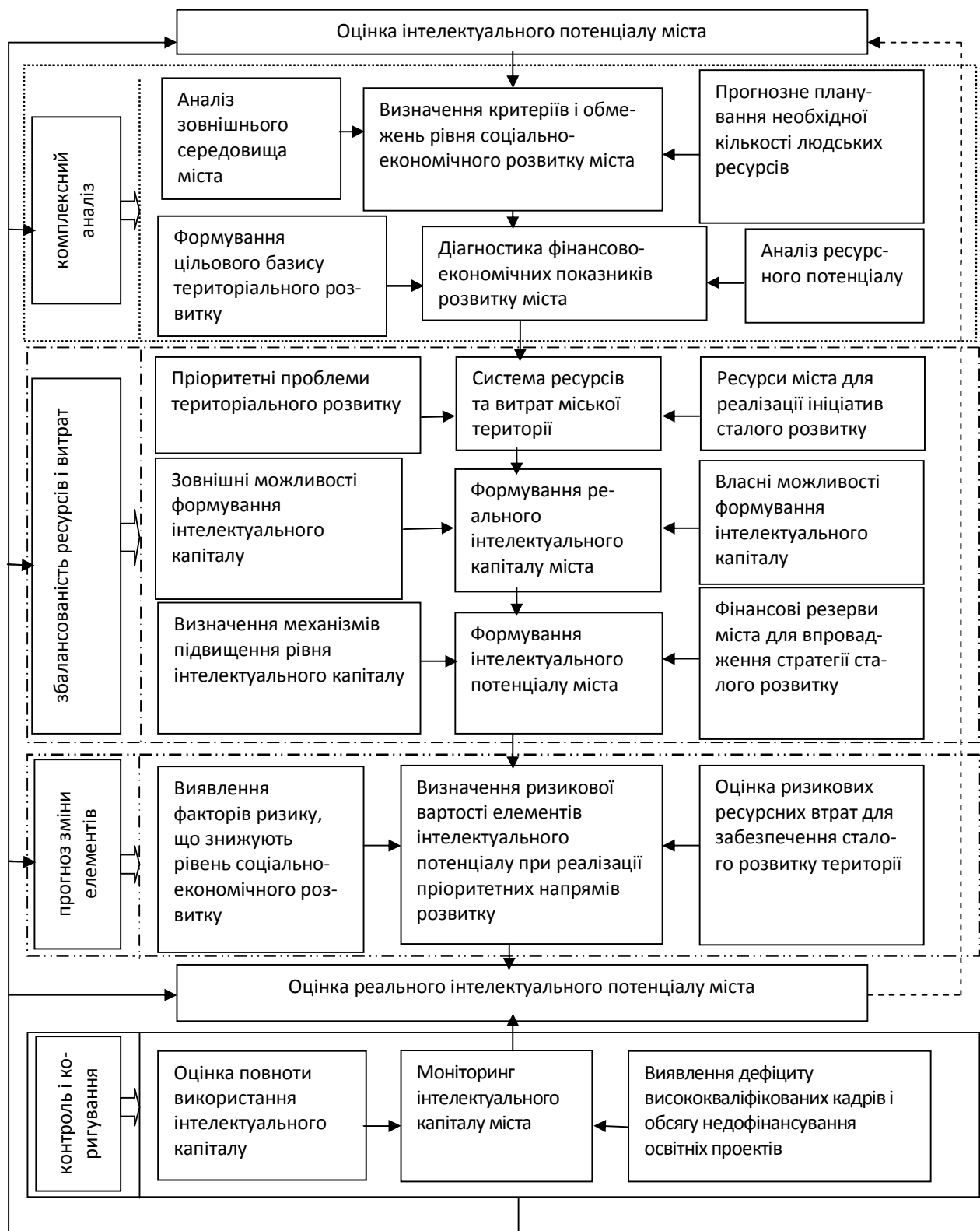

Рисунок 2 – Концепція формування інтелектуального потенціалу міста, для забезпечення сталого територіального розвитку

Перелік посилань:

1. *Innovation Cities™ Index 2016 : Global* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apit.ru/home/company/news/2017/globalnyij-rejting-2016-innovacionnyix-gorodov-mira.html>.
2. *Liveability 2017: The free summary report* // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eiu.com/topic/liveability>.

3. Человеческий фактор корпоративной культуры // Персонал-Микс. – СПб: ООО «Римус», 2004. – №3. – С. 50-53.
4. Маркс К. Собрание сочинений. Т. 46. / К. Маркс, Ф. Энгельс // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://libelli.ru/marxism/me_ss2.htm.
5. Stewart T. A. / *Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations* / T. A. Stewart. – N.Y.: Crown Business. – 2008. – 320 p.
6. Леонтьев Б. Б. / Цена интеллекта. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе / Б. Б. Леонтьев. – М.: Издательский центр «Акционер». – 2002. – 200 с.
7. Viedma J. M. In Search of an Intellectual Capital Comprehensive Theory / J. M. Viedma // *The Electronic Journal of Knowledge Management*. – UK: ACPIL, 2007. – vol. 5. – no. 2. – pp. 245 – 256.
8. Прихач А. Ю. Выделение задач и принципов управления интеллектуальным капиталом в региональном аспекте / А. Ю. Прихач, В. Д. Кыркалов, Н. В. Попова // *XXI век: итоги прошлого и проблемы настоящего плюс*. – Пенза: ФГБОУ ВПО «Пензенский государственный технологический университет», 2014. – Т. 1. – № 2(18). – С. 191-197.
9. Pulic A. / *The Principles of Intellectual Capital Efficiency – A Brief Description* / A. Pulic // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cik-hr.com/data/principles_2008.pdf
10. World Bank Open Data // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://data.worldbank.org>.
11. Татаркин А. И. Интеллектуальный ресурс общества и его роль в воспроизводственном процессе / А. И. Татаркин // *Экономика региона*. – Екатеринбург: ИЭ УрО РАН, 2010. – № 3. – С. 20–32.
12. Савина М. В. Креативный класс в российской экономике / М. В. Савина // *Материалы межвузовской научно-практической конференции «Интеллектуальный капитал современной организации: сущность, функциональные формы и эффективность использования»*. – М: РГСУ; Дашков и К, 2007. – С. 26.

Стаття надійшла: 20.11.2017 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Горюнов Д.А.

Рецензент: д.е.н., проф. Ачкасов А.С. (Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова)

УДК 331.101.262

JEL E24

УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Воронков А.О., аспірант

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. Сучасна демографічна криза в країні, зменшення питомої ваги працездатного населення, нестача кваліфікованих робітників на підприємствах змушують сучасних вчених-економістів звернути увагу на стан людських ресурсів, які є наявними на кожному промисловому підприємстві.

Метою статті є розкриття сутності поняття людський капітал та аналіз методів з управління ним. Узагальнення літературних джерел показало, що у якості людського капіталу, за звичай, розуміється втілений у людині запас здібностей, знань, навичок і мотивацій. Його формування, подібно накопиченню матеріального або фінансового капіталу, вимагає відволікання коштів від поточного споживання заради одержання додаткових доходів у майбутньому. Проте аналогію між людським і матеріальним або фінансовим капіталом не можна вважати повною.

Людський капітал – багаторівнева категорія. По суті людський капітал являє собою резерв кваліфікації персоналу, що використовує підприємство з метою свого безпосереднього, а також опосередкованого технічного управління, організації і керівництва для підтримки необхідного рівня якості майнового капіталу з метою одержання прибутку. Управління людським капіталом становить більш прогресивну стадію роботи з персоналом ніж традиційна практика, бо складається з планування діяльності, постановки конкретних виробничих завдань і контролю за їхнім управлінням.

Під час управління людським капіталом слід приділити більшу увагу саме тим методам, які направлені на покращення кваліфікації персоналу, розкриття здібностей і талантів кожного. В цьому випадку слід застосовувати методи впливу, групового оцінювання колективу та інші. Слід також зазначити, що на підприємстві має бути створено людський капітал, який є доволі сильним та професіональним, але він не відокремлений від підприємства, а, завдяки керівництву, є складовою частиною механізму діяльності.

Ключові слова: людський капітал, промислове підприємство, персонал, зайняті особи, мотивація.